

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

IDUN

ILLUSTRERAD TIDNING
GRUNDLAGD AF
FÖR KVINNAN OCH HEMMET
FRITHIOF HELLBERG

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: JOHAN NORDLING.

LABOR VINCIT OMNIA

Nobelpriset af Selma Lagerlöf

UTAD MOT SKRIFBORDET, där de många hvita arken ligga, som skola förmedla hennes diktartankar med människorna, se vi doktor Lagerlöf i sitt arbetsrum i Dalahemmet. Hennes verk och vägar ha nu fört henne fram till en af de största utmärkelser, som kunna gifvas för en diktargärning, i det hon under enstämmigt bifall från alla dem, som känna och älska hennes arbeten, går att mottaga det litterära Nobelpriset. Hemligheten med Selma Lagerlöfs snille skall väl ingen utforska, men hemligheten med att hon förmått göra det så fruktbarande, ligger helt visst i det valspråk hon korat sig och sedan lifvet igenom troget följt: "Labor vincit omnia" — Arbetet besegrar allt.

Årets Nobelpristagare

DET NOBELSKA litteraturpriset torde i år för första gången komma att tilldelas en af den svenska diktningens främsta, nämligen dr Selma Lagerlöf. Om valet bekräftar sig, och det finnes ingen anledning att tro motsatsen, har den lysande utmärkelsen denna gång tillfallit ett geni, om hvares universella värde som skapande poetisk kraft näppeligen kan tvistas. Nu är blott att befara, att kommitterades skygga blick på hvad det egna landet ytterligare har af utmärkta diktare skall alltför länge afhålla dem från att ännu en gång låta skaldepriset stanna inom Sverige. Efter som vi ej sakna lifskraftiga snillen, borde nationen kunna slippa den sorgliga synen af ålderdomssvaga Apollosöner, hvilka först i döds månaden bli hugnade med en utmärkelse, hvilken ursprungligen ej är ämnad att betäcka kostnaden för vederbörandes liksvepning och grafplats, utan af donator afsetts för mera lifsfrämjande ändamål.

Som pristagare i kemi uppgifves professor Wilhelm Ostwald i Leipzig. Han är född i Riga 1853, blef 1881 professor vid polyteknikum därstädes och 1887 professor i fysikalisk kemi vid universitetet i Leipzig, hvarifrån han afgick 1906.

Genom professor Arrhenius fästes hans uppmärksamhet på det nära sambandet mellan syrors ledningsförmåga för elektricitet och deras förmåga att åstadkomma kemiska reaktioner.

Mest känd är Ostwald genom sin epokgörande lärobok i allmän kemi och som

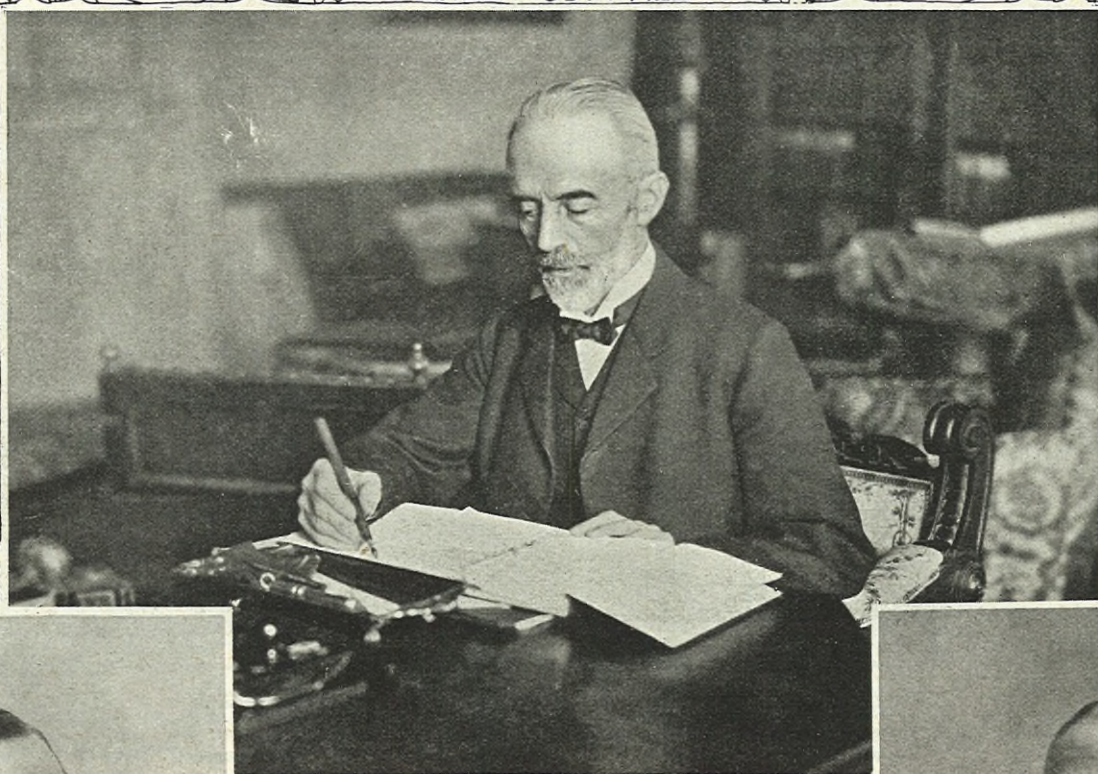

WILHELM OSTWALD

Det fysiska priset torde komma att delas mellan den trådlösa telegraftens uppfinnare, Guglielmo Marconi, och dess förbättrare professor Karl Ferdinand Braun i Strassburg. Marconi är född 1874, italienare till börd. Han har studerat i Livorno och Bologna. Redan vid 21 års ålder kom han att syssla med de af Hertz upptäckta elektriska vågorna och gjorde därpå tillämpning, som nu föreligger i den efter honom uppkallade telegraf.

Professor Braun är född 1850 i Fulda, blef e. o. professor i Marburg 1877 och är sedan 1855 professor i Strassburg. Han är en mycket flitig författare af vetenskapliga afhandlingar fallande hufvudsakligen inom värmeteorien och elektricitetslärans områden. Men han har därjämte inlagt betydande förtjänster om den trådlösa telegraferingen, där han dels utarbetat ett system för afsändande af signaler förmedels elektriska vågor genom jorden eller vattnet, dels också först angifvit en verksam metod för att medels resonans afsända hufvudsakligen en sorts vågor från den s. k. antennen. B:s viktigaste skrift i denna gren är "Drahtlose telegraphie durch wasser und luft" (1900), hvarjämte han publicerat smärre afhandlingar i samma ämne.

Hvad fredspriset beträffar, hvilket utdelas i den norska hufvudstaden, har man ännu då detta skrives ingen vetenskap om hvem som i år skall hugnas med det samma, hvarför vi först i ett följande nummer i denna punkt kunna komplettera vår porträttserie.

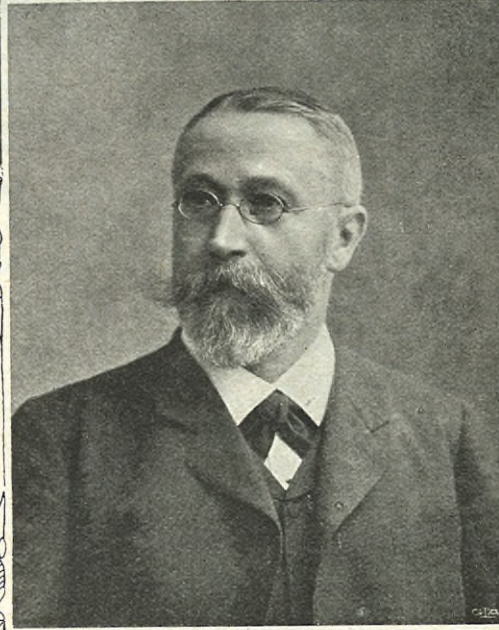
THEODOR KOCHER

utgifvare af en tidskrift för fysikalisk kemi. I denna har han framfört teorierna om utspädda lösningar och om den elektriska dissociationen, hvilka revolutionerat den fysikaliska kemien.

Professor Theodor Kocher i Bern säges bli eröfraren af årets medicinska Nobelpris. Han är en kirurg af europeiskt rykte, särskildt ifråga om strumabehandling, hvarförutom han gjort sig högt förtjänt om operationsteknikens utveckling i allmänhet. Professor K. är född 1841, blef medicine doktor redan vid 24 års ålder och professor i kirurgi vid föga mer än trettio, allt i Bern. Svenska läkaresällskapet invalde honom under sitt jubelår i fjol bland sina utländska hedersledamöter.

GUGLIELMO MARCONI

FERDINAND BRAUN

Landets främsta

litterära och konstnärliga illustrerade familjetidning bör ej saknas i något hem. Pristäfvingar hvarje vecka. Helt år 6:50, halft år 3:50, lösnummer 12 öre.

IDUN

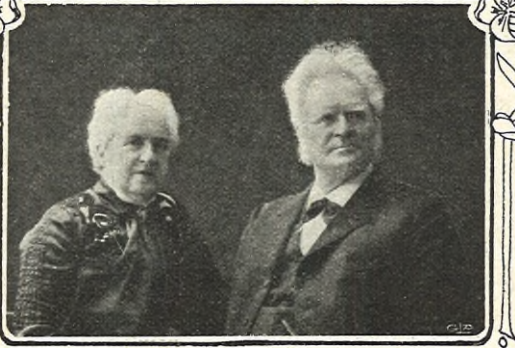

Skalden och hans hustru.

TVÅ DIKTER AF

HELENA NYBLOM

I DESSA DAGAR, då den gamle norske dik-
tarkungen ligger farligt insjuknad på ett hotell
i Paris, trofast vårdad af sin maka, fru Caroline,
kan det helt visst ha sitt intresse att toga del af
följande förut aldrig publicerade dikter, hvarmed
Björnson och hans hustru hyllades vid ett

fe stligt tillfälle under deras vistelse här i Stock-
holm i sammanhang med mottogandet af Nobelpri-
set och hvilka då mottogos med största förtjusning
af festföremålen. I dikten till Björnstjerne Björn-
son har författarinnan på ett fyndigt sätt inflä-
tat citat ur Björnsons egna verk.

TIL

BJÖRNSTJERNE BJÖRNSON.

JA, DU er en Förräder!
Vor Sorg og vore Glæder
Du speider paa og gjemmer dem
Dybt i dit Strengespil.
Naar alting saa er stille,
Begynder du at spille,
Saa alle Hjerter liste ud
Og stå og lytte til.
"Det er som Sang i Uren,
De tonende Secunder,
Hvori vi med Naturen
Forenes i et Under."

(Sang af "Fiskerjænten".)

Og hvor du kan fortælle!
De gamle, vrede Fjelde,
Den glade Bæk, den lyse Eng
De lytte til din Røst.
Din Synnöve hun smiler,
Og Arnes Tanke iler
Med Örnen over Skyerne
Langt bort fra Norges Kyst.
"De takke dig at fra de var små
Du leged med dem i Skog og Hage,
Nu se de Legen den kunde gaa
Op i de graanende Dage."

(Synnöve Solbakken".)

Og naar din Haand blot vinker,
Af tusind Sværd der blinker,
Mænd mødes, Härer fylke sig
Med Skjoldgny paa dit Bud.
I Kongers Raadslag sad du,
For Folket stred og bad du
Og sendte Vikingsnekkerne
Mot drømte Kyster ud.
Og aldrig sukkede skjønnere Sange
Ud imod Havet af Længselens Aand,

End denne "Hvor bliver Ormen lange?"
"Kommer ikke Olav Trygvason?"

(Balladen "Olav Trygvason".)

Men naar du Scenen finder,
Er dine Mænd og Kvinder
Kjød af vort Kjød, Sjal af vor Sjal,
Blod af vort Hjerteblod.
Vi glædes og vi lider
Vid deres Levestrider,
Og gysende vi undre
Hvor helt du os forstod.
Aldrig lod du Handlingen dale
Knækket og falmet som vissent Löv.
"Smilet var i din mørke Tale
Himlens Guld paa al Jordens Stöv."

(Halte Hulda".)

Vredt har du stundom kjæmpet
Og ikke altid dæmpet
Den Harme som der kogte
I dit gamle Ungdomsblod.
Men sand var al din Stræben,
Dit Hjerte laa paa Läben,
Og til at sige "Tilgiv mig!"
Har du haft Mandemod,
Du leved som du digted:
"Naar tidt en Kjæmpe faldt med Skam,
Naar Mandens Klogskab svigted,
Det Barnet var som reiste ham."

(Barnet i vor Sjal".)

Vel se vi endnu Andre
I Digtets Lunde vandre.
Du vandred ej, du fødtes
Med Vinger paa din Hæl.
Vet findes blandt de Unge
End nogen Digtertunge,
Men du, Björnstjerne Björnson,
Du har en Digtersjal.
Dit Rige er fuldt af Under paa Under,

Derfor "over Norges blege Strand
Dit Minde skal straaale i klare Stunder
Som Norges lyseste Digtermand."

(Björnsons Digt over Vergeland.)]

TIL

KAROLINE BJÖRNSON.

JEG VIL drikke for En som har Mod,
Jeg vil drikke for En som er god,
For En jeg vil kalde,
— Jeg og vi alle, —
Den Stærke og Fine.
Hun tæmmede Norges vældigste Björn.
Skaal Karoline! —
Ja, sig mig du gamle Björnfar,
Hvor skulde du være hvis hun ikke var,
Hvor skulde du være?
Har hun ikke fulgt dig i Tykt og Tyndt,
Været med om alt Nyt, som du nyt fik
begyndt
Værned dit Navn og din Äre.
Og hvis hun har været lidt vred og har
skjændt
— Ja ved du, jeg tror det var vel fortjent
Fra hende, som alt kunde bære.
— Hun forstod at skille Uveirsskyr ad,
Hun forstod at gjøre dig "snild" og glad,
Og saa er hun Moder til Aulestad,
Som passer som Huden til Kroppen.
Hvad Under, at ved hendes elskede Navn
Aabner du helt din brede Favn
Og heiser Flaget i Toppen.
For hende som ledte Björnen i Baand,
For Björnstjerne Björnsons gode Aand
Og trofaste Livsveninde
Vil vi alle tömme et Bäger nu,
Men Ordene? — Ja, det er, Björnson, du
Som ene kan Ordene finde.

HELENA NYBLOM.

Använd endast

PANSAR-Emaljerade

KOCKUMS

GJUTNA GRYTOR.

Giftfria.

Solida.

KALMAR ÅNGKVARNS A.-B:s

KALMAR I:ma

- RISSTÄRKELSE -

OBS! Gulmedalj i London 1906.

tillverkad på landets modernaste stärkelse-
fabrik, utmärker sig särskildt för **hvit-
het, renhet och styrka.**

Finnes hos hvarje välsorterad specialhand-
lare i hela riket.

NÄR SELMA LAGERLÖF FICK IDUNPRISET.

NATURLIGTVIS är det med en viss stolthet som Selma Lagerlöfs forna elever numera omtala, att de haft just henne till lärarinna. Det är som en viss yttre glans skulle falla öfver dem därigenom. Men för många af oss är nog icke detta hufvudsaken. Det är fastmer som om vi skulle vilja fram-bära ett tyst och ödmjukt tack till ödet, som förunnat oss att just under vår mest bildbara tid röna inflytande af denna rika personlighet, ett inflytande så starkt, att det för mer än en af oss satt sin prägel på hela vårt kommande lif. Ty hvar och en, som läst den stora författarinnans arbeten, måste ju förstå, att hon om någon varit skickad att handleda de unga, hon med sina mjuka, varsamma grepp på människosinnet, hon med sin vackra och skarpsynta blick på det djupast fördolda i tingen.

Någon tror kanske, att all Selma Lagerlöfs undervisning endast blef som saga och fantasi. Ah nej! Nog är det sant, att hon nästan aldrig »hörde på läxan», och att hennes lektioner voro så fria från allt tvång, att till och med den mest blyga och känsliga elev vågade fråga om allt hvad hon undrade öfver. Men icke vet jag någon lärarinna, som så försökte visa oss det verkliga lifvet som just hon. Det var i slutet af det ryktbara 80-talet, då så många underliga idéer lågo i luften. Äfven vi barn hörde här och hvar lösryckta ord om darwinism och socialism, utilism och andra grufligheter. Men med allt gingo vi till Selma Lagerlöf, och allt fingo vi uppklaradt. Hon afböjde aldrig våra frågor med att vi voro för unga att förstå dessa ting, ty hon ägde en underbar förmåga att beskrifva och berätta så att vi förstodo. Mycket falskt glitter förlorade nog härigenom sin lockelse för oss, men mycket annat, som förut synt oss skrämmande och styggt, blef för oss förtroligt och vackert.

Flickskolan i Landskrona ligger midt emot det gamla sockerbruket, och från skolfönstren kunde vi se hundratals män och kvinnor arbeta där; ett stycke från skolan var en stor plantering, och där bakom låg fängelset, som på den tiden endast var för lifstidsfångar. Dessa två byggnader, sockerbruket och fängelset, det var min barndoms skräck. Ibland kunde det komma öfver mig en stark ängslan vid tanken på all den nöd och jämmer, som enligt min tro nödvändigt måste rymmas därinom. Men en dag tog Selma Lagerlöf upp ämnet. Hon talade vackra ord om en arbeterskas lif och visade oss, huru en människa endast genom den tillfredsställelsen att hon med sitt eget arbete försörjer sig själf och andra, kan känna sig rik och förnöjd — och hon lärde oss till och med att förstå, att äfven en fånge kan njuta af lifvet, endast han söker glömma sin bitterhet och i stället framletar de dolda fagra ting, som finnas i hvarje människas inre. När jag den dagen gick hem från skolan och tänkte på, att lifvet kunde vara värdt att leva äfven om man blefve arbeterska eller — fånge, då kände jag mig starkare och lyckligare än någonsin förut.

Det är tusen sådana minnen från Selma Lagerlöfs undervisning, som tränga sig på

DETTA ÄR ett barndomsminne, uppteckadt af en som gått i skola för Selma Lagerlöf under alla de år hon var lärarinna i Landskrona. Författarinnan till den lilla skissen, som ger ett så själfullt uttryck åt de känslor, som ännu blomma och ansas hos den stora diktariinnans f. d. elever, är numera praktiserande läkaren i Norrköping, fru Anna-Clara Romanus-Alfvén.

mig, när jag skrifver detta. Genom dessa få exempel ville jag dock endast ha framhaft det stora värdet i hennes uppfostrings-sätt att just söka stärka vår bärkraft för det tunga och svåra i lifvet. Det var som om hon alltid beflitade sig om att ej försköna tingen i och för sig själfva — då skulle vi ju känna oss besvikna och rädda, när vi kommo ut i lifvet. Men hon lärde oss trollformeln, hvarigenom vi själfva kunde, närhelst vi det ville, förvandla allt; hon gaf oss trollnyckeln, som förmår öppna äfven sjudubbla läs.

Ända från det första året, som Selma Lagerlöf kom till Landskrona skola, visste nog många af hennes elever, att hon i grund och botten var en stor författarinna. Det var icke för det att hon en gång skrifvit ett sagospel, som hon tillsammans med några andra lärarinnor uppförde för oss på en dockteater, icke heller för det att hon af sina medlärarinnor ansågs för en poet i smått, som ombads att skrifva födelsedagsverser och dyligt vid allehanda bemärkelsedagar. Nej, det var helt enkelt på grund af hennes lektioner, på grund af alla vackra och stora idéer, som vi förstodo voro hennes egna, och som hon delgaf oss på ett så fängslande sätt, att vi ibland glömde både tid och rum och drogo djupt efter andan, när ringklockan förkunnade, att timmen var slut. Jag har ännu kvar en lärobok i litteraturhistoria, i hvilken vi barn inskrifvit Selma Lagerlöfs namn bland de nyaste författarna med naivt högstämnda loford. Inte vill jag härmed låta påskina att vi barn voro några profeter. Förklaringen ligger nog helt enkelt däri, att Selma Lagerlöf just för oss barn vågade blotta sitt inre, och äfven barn kunna ju ha ett känsligt sinne för det, som är äkta.

Så kom då den dag, som med ens gjorde en stor omhvälfning både för Selma Lagerlöf och för hennes elever. Det var i november 1890, och jag tror att det var på en torsdag. Jag gick då i skolans öfversta klass, och som vi i den endast voro tre elever, hade vi intet eget klassrum, utan fingo oftast gå hem till lärarinnorna på lektioner. Det var strax på eftermiddagen under en lektion i tyska. Vi sutto just som bäst och stapplade oss fram i öfversättningen af Die Jungfrau von Orleans, då en häftig ringning hördes från tamburklockan. Vår tyska lärarinna försvann och vi hörde från tamburen välkända röster och häftiga glädjetryningar, som försatte våra barnasinnen i svallning. Efter några minuter inkom Selma Lagerlöf med en tidning i handen, och glädjestrålände, nästan skälfvande gick hon fram till oss, och med några ord om, att äfven vi måste få del af hennes lycka, lät hon oss i tidningen läsa ett litet meddelande om att hon erhållit det s. k. Idunpriset.

Jag minnes icke nu, hur mina kamrater betedde sig, men jag vet, att jag själf stod stum och stel och intet förmådde säga. — Den tyska lektionen blef naturligtvis afbruten, och jag öfvergaf hastigt mina kamrater och sökte ensamheten. Det var så underliga känslor, som rörde sig inom mig. Jag var alls icke glad, snarare mycket bedröfvad, men mest ängslig — öfver något som jag icke förstod. Var det för det, att notisen, som stod i tidningen, varit så eländigt liten, eller var det därför att Selma Lagerlöf synt mig så alltför mycket glad? — — — Många gånger hade jag som i en dröm sett den dag, då Selma Lagerlöf skulle framträda för folket, och det hade på sista tiden varit som om jag väntade på den stunden när som helst. Ofta när jag vid hennes lektioner hört något stort och vackert, som gripit mig, hade jag tänkt: Om alla människor finge höra detta, då skulle ingen längre kunna vara olycklig. Och hur ljus och god skulle icke hela världen bli, endast Selma Lagerlöf finge tala till alla! — Men det föll mig aldrig in, att något hinder kunde ligga i hennes väg, eller att hon själf ej var medveten om den makt och det inflytande hon hade i sina händer. Det var bara det, tänkte jag, att hon ännu inte ville visa sig för folket. Men en dag, det visste jag, skulle hennes kärlek till människorna bli så stor, att hon måste tala till dem alla, och då skulle också alla få se, hur rik och mäktig hon var, och öfverhölja henne med beundran och tacksamhet. Men själf skulle hon stå oberörd, med den där underbart vackra blicken, som var hennes, liksom lyssnande och spejande i fjärran efter nya fagra idéer, efter nya rikedomar att skänka åt människorna. —

Uppfylld af tankar och känslor, som jag icke själf kunde reda ut, hade jag vankat ikring i stadens plantering i flera timmar och kom så slutligen åter till skolans gata. Då såg jag från skolhuset, där Selma Lagerlöf bodde på ett par vindsrum, en skara flickor utkomma, högljudda, glada och upprymda. En af dem kom fram till mig och frågade: »Hvarför var icke du med på uppvaktningen? — Vi ha varit och sjungit och hurrat för Selma Lagerlöf, och hon kom ut och togo oss alla i hand och tackade. Eller vet du inte, att hon fått priset, och att hon nu skall bli en berömd kvinna?» Jag smög mig undan med en tagg i hjärtat. Där hade jag irrat ikring i galna tankar, och så gått miste om uppvaktningen. För en sekund tänkte jag på möjligheten att gå ensam upp och knacka på hennes dörr för att få framsäga min lyckönskan. Men så tordes jag ej. Hon hade ju »fått priset» — hon skulle ju nu bli en berömd kvinna. — Jag skyndade mig hem och lagade att jag kom i säng så fort som möjligt.

När jag sedan låg och tänkte på dagens händelser, smälte så småningom alla andra tankar bort inför den stora olyckan, att jag ej varit med på uppvaktningen för Selma Lagerlöf, och att jag ej hade fått säga henne ett enda lyckönskande ord på hennes stora dag. Jag låg länge vaken och sörjde häröfver. Men med ens tyckte jag mig se Selma

LÄS!

Några äldre årgångar realiseras till betydligt nedsatta priser och erbjudas för dem, som förut ej äga desamma, en billig, omväxlande och lärorik lektyr. Mot insändande af nedannämnda belopp till *Expeditionen af Idun, Stockholm*, erhålles inom Sverige portofritt:

Idun 1892	2: —	Idun 1906 (utan julnummer, nr 25 o. 52 felas) 5: 50
Idun 1893 (nr 1 felas)	2: —	Idun 1907 (med julnumret) .....
Idun 1895 (utan julnummer)	2: —	Iduns julnummer 1894 .....
Idun 1903 (med julnumret)	4: —	Iduns julnummer 1898 .....
Idun 1904 (med julnumret)	5: —	Iduns julnummer 1905 .....
Idun 1905 (med julnumret, nr 28 felas)	5: —	Barngarderoben 1905, komplett .....

LÄS!

Lagerlöfs ögon riktade på mig med det underbara, på samma gång vidtskådande och inåtvända uttrycket, som var mig så kärt. Och med detsamma blef jag lugn och glad, ty jag förstod att min sorg varit blind och oförnuftig. Inte behöfde man väl kläda sina lyckönskningar i ord för att Selma Lagerlöf skulle uppfatta dem! Hon om någon ägde ju det sjätte sinnet; hon om någon kunde ju genom tystnaden förnimma alla de varma och vackra välgångsönskningar, som nu utströmmade från mitt innersta sinne.

Nitton år ha nu gått sedan den dag Selma Lagerlöf erhöi Idunpriset. Sedan dess har hon verkligen framträdtt för människorna och talat till dem alla varma, vackra, lätt förstådda ord. Hundratusentals människor, som läst hennes arbeten, hafva däraf hämtat stora lärdomar. Säkert har också många därigenom fått sitt lifsmod stärkt och sin håg förvandlad.

Åter är nu, den dagen inne, då Selma Lagerlöf »fått priset». Hela landet jublar nu hennes lof. Fester och uppvaktningar anordnas till hennes ära, och lyckönskningar i telegram och skrifter strömma in öfver henne. Men rundt omkring i landet sitta kanske många med en liten sorg i hjärtat. De känna sig vara henne tack skyldiga, men de veta ej på hvad sätt de skola kunna framföra det. De våga ej gå med vare sig på enskild eller offentlig uppvaktning. Må då detta vara dem en tröstande tanke, att den stora författarinnan känner den stora konsten att kunna förnimma de blyga själarnas tysta hyllning, om än icke så länge det bedöfvande jublet varar, så när skymningen faller med ro öfver sinnet.

ANNA-CLARA ROMANUS.

Alida Rossander.

F. 14 juni 1853 † 13 november 1909.

I VÅR TID finner man det helt naturligt, att kvinnor äro anställda i banker, till och med på mycket ansvarsfulla platser.

Annorlunda var det 1864, när A. O. Wallenberg antog Alida Rossander i Stockholms Enskilda Banks tjänst. Då hade ännu aldrig ett sådant förtroende visats en kvinna i vårt land. Och få voro väl de som trodde, att kvinnor kunde duga till sådant. Men A. O. Wallenberg hade som bekant en vid framtidssyn och därtill alltid varmt intresse för hvarje förbättrande af kvinnans ställning.

Det djärfva försöket lyckades utmärkt. Han fick heder af sin tro på kvinnors utvecklingsmöjlighet. Alida Rossander förblef i bankens tjänst nära tjugusju år. Och under denna tid anförtröddes henne flere maktpåliggande värf.

Om hennes bankarbete, som utfördes med yttersta noggrannhet och omsorg, yttrade Wallenberg, att hon däri »nått fullkomligheten». Högre beröm kan ej gärna gifvas. Och han var nog ej den som hade små fordringar på sina underordnade.

Hon var föregångskvinnan på bankområdet i Sverige. Genom den aktning hon vann banade hon vägen för andra kvinnor, det må vi icke glömma. Till henne stå vi alla — speciellt kvinnorna i banktjänst — i tacksamhetsskuld.

Äfven i andra afseenden gick hon i spetsen. Innan lärarinneseminariet fanns, öppnade hon,

jämte sin syster Jenny, 1865 en »Lärokurs för fruntimmer», afsedd för lärarinnors och andra kvinnors högre undervisning. Denna mycket lifligt omfattade kurs var förlagd till eftermiddagarna med alla ämnen valfria.

Efter systemens giftermål med v. Tschudi fortsatte hon kursen intill 1882 trots bankarbetet, hvilket i sanning visar en nästan fenomenal arbetskraft.

Hennes studiehåg var så stor, att hon lärde sig latin och studerade högre matematik t. o. m. differential- och integralkalkyl.

Hon tillhörde en släkt med vetenskaplig läggning. Fadern, Erik Rossander, var en känd läkare och hennes bror den framstående kirurgen professor Carl Rossander. Bland hans barn har fru Gulli Petrini ådagalagt sin vetenskapliga fallenhet bl. a. genom att förvärfva fil. doktorsgraden. Att brorsdotterns framgångar, i vetenskapen såväl som i arbetet för kvinnans rösträtt, skulle vara hennes stolthet och glädje är naturligt. Hon följde detta arbete med brinnande ifver fastän själf klafbunden af sjukdom.

Under senare år var hon svårt angripen af gikt, men klagade aldrig. Lidandet kunde ej knäcka hennes glada lynne eller hennes intresse för tidshändelserna, framförallt hvad som rörde kvinnoutbildning och kvinnorätt.

Intill sin död var hon medlem af styrelsen för Södermalms högre läroanstalt för flickor. Hon älskade de unga och var deras vän, förstod deras glädje som deras sträfvan, ty hennes sinne var ungt och hennes hjärta var rikt.

Sitt varma nit för kvinnors väl har hon ytterligare visat genom att testamentera trettio tusen kronor till Pauliska donationsfonden »till beredande af årliga pensioner å två hundra kronor att tilldelas sådana för redlig vandell kända fruntimmer, som varit lärarinnor eller ägnat sig åt annan nyttig verksamhet samt vid uppnådda femtio år befinna sig i behöfvande omständigheter».

Härmed har Alida Rossander på vackraste sätt hugfäst sitt minne i den stad, där hon var född, där hon lefvat och verkat och där hon dött, sörjd af alla som haft den glädjen att känna den rättframma, lifsstarka och varm-hjärtade kvinnan.

ANN MARGRET HOLMGREN,
f. Tersmeden.

I julklappsbekymrens dagar.

Något om F. V. O:s försäljning.

DET FINNS, noga sedt, många hårdare bekymmer än julklappsbekymmer och viktigare att afhjälpa, men kan man få ett råd hur man skall lätta sina egna omsorger för julklappsinköpen och samtidigt också andras bördor, då är väl ingen, som skulle tveka att följa det, eller hur? Nåväl, vi ha för omväxlings skull ett sådant råd att ge, vi ha det icke af oss själfva, men af fröken Klintberg, föreståndarinnan för F. V. O:s slöjdafdelning.

Hur man skall lätta sina egna julklappsorger, det kan hvar och en öfvertyga sig nu genom att själf se sig för i butiken Arsenalsgatan 2 (i närheten af Berzelli park). Det är icke alltid som sorger äro nyttiga och välkomna, men julklappar äro, eller borde alltid vara det, och det är uteslutande sådana ni finner i F. V. O:s bod. Hvad där är? Jo, kläder. Linneuppsättningar, enklare och mera utsmyckade, underkläder, alla slag, förkläden för små och stora, blusar, gosskostymer och kavajer, barnklädningar och flickdräkter, alltsamman af bästa material, tillklippt af skickliga och sydt af trötta och fattiga händer, som så småningom också lärts att bli skickliga.

Detta om den ena sidan af slöjdafdelningens verksamhet, den åt allmänheten vända. Den andra består i att den skaffar tillfälle till arbetsförtjänst åt bortåt ett åttiotal kvinnor, sådana som äro hänvisade till sitt arbete i hemmet för att helt eller delvis försörja sig och de sina.

Alla veta, hvad det vill säga att »sy på lager». F. V. O:s arbeterskor sy också på lager, men de få allt tillklippt åt sig, och för ett dussin linnen, för hvilka betalas 2 kronor i sylön af vanliga arbetsgifvare, erhålla de 6 kronor i sylön, för ett förkläde, som annars betingar 15 öre, 50 o. s. v. I gengäld måste de sy mycket ordentligare, intet slarf tolereras, och med tålmod och ihärdighet kan man på det viset uppfostra mången okunnig och håglös arbeterska.

Det färdiga plagget betingar ungefär samma pris som ett motsvarande i handeln, men har ju större värde genom den större omsorg, som är nedlagd på dess förfärdigande. Det blir möjligt att sälja plaggen så billigt endast därigenom, att man har räntan af en fond på 15,000 kr. att fylla i med och att all arbetskraft, föreståndarinnans som de damers, som biträda med tillklippning och utlämning af arbete m. m., är obetald.

Fröken Klintberg sköter sedan 1905 slöjdafdelningen — som är ett stort företag med omsättning af bortåt 1,000 kr. i veckan, — systematiskt som en affärsman sin affär, men detta hindrar icke att, efter som chefen är en kvinna, ordningsreglerna i bland få vika för den hänsyn, man måste ta till arbeterskornas små speciella egenheter och svårigheter.

Nu tili julen har man brådt, bl. a. med utrustningar, beställda från drottningen och kronprinsessan, men man skulle vilja ha ännu brådare, och det är här, som den julklapps-köpande allmänheten kan göra mycket, kan göra allt.

E. —ER.

G. AF KLINTBERG.
Slöjdafdelningens föreståndarinna.

YTTRE SKADOR

Såsom smärtstillande medel vid yttre skador samt motverkande svullnad och inflammationer anses Salubrin oumbärligt af alla, som lärt känna det och vid inköp icke låta förläda sig att i stället för originalfabrikatet emottaga underhaltiga efterapningar. Tillhandahålls i Parfym-, Speceri- och Färgaffärer. Partilager hos Geijer & Co., Akademigränd 1, Stockholm.

PÄRMAR

till IDUN 1908 och föregående år

tillhandahållas till följande priser: Iduns pärmar, röda med guldtryck kr. 1:50 Iduns romanbibliotek, röda eller gröna 50 öre. Iduns Hjälpreda, röda eller gröna 50 öre. Kunna erhållas i närmaste bokhandel eller direkt från Iduns expedition, om rekvisition och likvid i postanvisning insändes.

SELMA LAGERLÖFS HÄRSTAM- NING

EN GENE- ALOGISK STUDIE FÖR IDUN AF CARL LAGERLÖF

VIDSTÅENDE SLAKTTAFLA, som visar vår stora författarinnas härstamning ända bort mot reformationstiden, är på anmodan af Idun upprättad af kamrer Carl Lagerlöf, en frände till Selma Lagerlöf. Vi ha äfven blifvit satta i tillfälle att

NAMNET LAGERLÖF är både mycket gammalt och mycket aktadt i Värmland. Att det är gammalt framgår däraf, att man spårar medlemmar af familjen ända från 1500-talet, och att det är aktadt synes bland annat däraf, att Jösse Ny kyrka i Värmland är fylld af oljemålningar af medlemmar tillhörande släkten, hvilka målningar, fastän utan större konstvärde, pietetsfullt bevarats, och om hvilka församlingens gamle åttioårige klockare för något år sedan i en skrifvelse till mig uttalade: "Samtliga porträtter äro synnerligen väl vårdade, då församlingen i alla tider aktat dem såsom något kärt och dyrbart." Anledningen till att nämnda porträtter hamnat i Ny kyrka är att icke mindre än tre generationer (far, son, sonson) samt dessutom denne senares yngste broder voro kyrkoherdar i Arvika, under hvilket pastorat Jösse Ny kapellförsamling lyder.

Släkten Lagerlöf är känd i Värmland sedan senare midten af 1500-talet, och voro dess flesta medlemmar i forna tider antingen lärde, bland hvilka flere professorer vid universiteten i Uppsala och Lund, hvaribland särskildt må nämnas den utmärkte svenske och latinske skalden, rikshistoriografen *Petrus Lagerlöf*, född 1648, eller ock präster, af hvilka, som ofvan nämnts, icke mindre än fyra varit kyrkoherdar i Arvika pastorat och af dem tre i oafbruten följd under nära hundra år eller från 1732 till 1827. Den förste af släkten, som antog tillnamn, kallade sig

1.
Peter,
Bonde i Skifved i Värmland, född 1555(?), död 1615(?). Gift, men hustruns namn ej bekant.

2.
Magnus Petri Schivedius, född 1605, död 1674. Kapellan i Sunne och Emtervik i Värmland.
Catharina Brunia, död 1663.

Daniel Lagerlöf, född 1651, död 1718. Fil. Magister, Prost, Kyrkoherde i Arvika.

Mariana Kentzel, född 1672, död 1754.

Anders Lagerlöf, född 1700, död 1769. Fil. Magister, Prost, Riksdagsman, Kyrkoherde i Arvika.

Christina Engel Hofsten, född 1715, död 1761.

Daniel Johan Lagerlöf, född 1737, död 1784. Fil. Magister, Prost, Kyrkoherde i Arvika.

Brita Sejdalia, född 1746, död 1796. (Skalden Esaias Tegnér's moster.)

Daniel Lagerlöf, född 1776, död 1852. Disponent på Kynsbergs bruk i Värmland.

Elisabeth Maria Wennervik, född 1784, död 1864.

(Af denna generation saknas porträtter.)

Erik Gustaf Lagerlöf, f. 1819, d. 1885. Löjtnant o. Monsternskrifvare v. Värmlands regemente.

Elisabeth Maria Wallroth, född 1827.

8. *Selma Lagerlöf*, född 1858.

meddela reproduktioner efter de porträtt, som finnas af medlemmar af Lagerlöfska släkten, och fullständiga vår bildserie med fotografier af Märbacka, Selma Lagerlöfs barndomshem, och af den för några år sedan rifna Jösse Ny kyrka, där hennes förjäder i flere generationer förvaltat prediko-ämbetet.

Schivedius efter Skifved i Grafva socken, som var hans födelseort, men utbytte hans barn detta namn mot namnet Lagerlöf. Alla nu levande medlemmar af den värmländska släkten Lagerlöf härstamma från prosten *Daniel Lagerlöf* i Arvika, född år 1651. Från superintendenten (biskopen) i Karlstad, teol. doktorn *Nikolaus Lagerlöf*, son till ofvannämnde prosten *Daniel Lagerlöf* och sonsons son till den först bekante stamfadern, bonden *Peter* från Skifved (född 1555?), utgrenade sig den numera utlocknade adliga ätten *von Lagerlöf*.

Den litterära begåfningen har följt familjen alltjämt, och under senaste tiden främst genom doktor *Selma Lagerlöf* äfvensom genom doktor *Erland Lagerlöf* (född 1854), känd genom sina dikter och sina utmärkte översättningar från grekiska och latin, hvarför han bland annat prisbelönt af Svenska akademien.

Här invid meddelas släktens mest kända nu levande medlems, *Selma Lagerlöfs*, stamtafla i åtta generationer, och vidfogas afbildning af de medlemmar af densamma, hvars porträtter finnas i behåll, antingen i olja eller i fotografi.

Vid mitt besök i Jösse Ny kyrka våren 1909 fotograferades de gamla taflorna, hvilka icke äro målade af mästarehand och, såsom framgår af reproduktionerna, trots all omvårdnad icke undgått att taga intryck af århundradens kyrkfukt.

CARL LAGERLÖF.

MÄRBACKA SELMA LAGERLÖFS BARNDOMSHEM

JÖSSE NY KYRKA VID ARVIKA

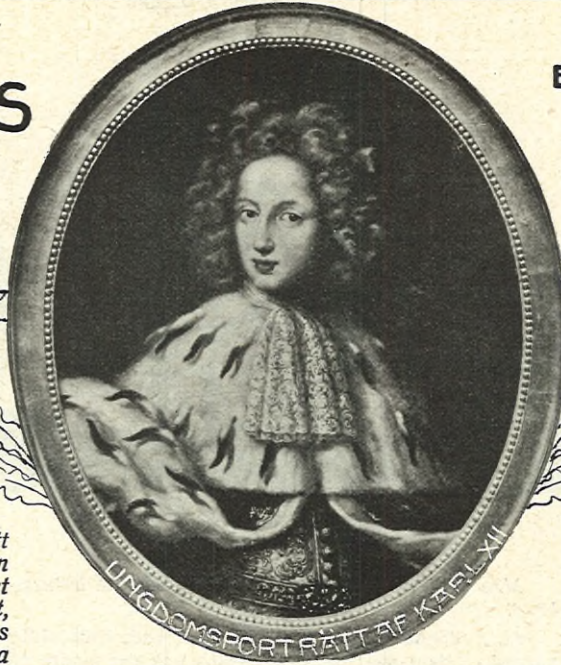

KARL XII:s SKRIFBOK

FÖR IDUN AF

EN MÄRKLIG HANDSKRIFT
I KÖPENHAMNS
KUNGL. BIBLOTEK.

ALFRED B. NILSON.

Efter en oljemålning tillhörig professor
A. Quennerstedt i Lund.

"SÅLEDES HAR JAG aldrig i mitt lif fått berömma Carl den Tofte för att vara en Hjalte, en halfgud i själens kraft och höghet — utan att straxt den lumpnaste som hört det, grinat till, styggt som en Blaren, emot hans ära, tills han hunnit komma fram med sina inkast af all slags skefhet: Men — han anlade

ingen enda fabrik för nattmössor: Men — han, han tänkte ej som Kungen... i min hjerna: Men — han handlade ej som i vår tid, ej som i andra tider: Men — han var (tänkte jag, och log) så uppenbart Carl XII helt rent, som ni är en Grinare, en äkta Blaren i förstånd och ärlighet." (Thorild.)

SÅ LÄNGE INTRESSE finnes för Sverige och dess historia kommer Karl XII:s gestalt att framstå med kraftiga konturer. Ingen svensk man har blifvit mera olika bedömd af eftervärlden än denna i mångt och mycket för vår tid gåtfulla personlighet. I stridens hetta har man ej dragit sig för att beljuga, ja, smutskasta hans minne. Vare detta sagdt om hans egna landsmän.

Ännu har dock ej historien sagt sitt sista ord om honom. Karl XII stod oemotsägligt öfver sin samtid som människa och härskarnatur. Han var Ödets man. Ingen vet hvarifrån kulan kom, som den 30 nov. 1718 drap den ensamme. Då den bleke mannen ljudlöst sjönk ned i löpgrafven, föll ridån. Sista akten var utspelad i ett mäktigt och gripande idédrama.

Den stora hären upplöstes och skingrades. Personligheten var borta — den siste spartanens lifsaga var lyktad. Europa, sminkadt och pudradt, som under växlande stämningar följt skådespelet, drog en lättnadens suck.

Karl XII ägde den sällsynta gåfvan att

kunna blicka in i framtiden. Hvad det gryende barbarväldet bar i skölden, det fattade han klarare än någon annan i samtiden. Att sätta en damm för detta, att i tid hindra barbarkogen utbreda sig i alla riktningar, därpå satte han in hela sin väldiga personlighet. Det var ett högt spel. Men gafs det annat val?

Genom den säregna ställning han intog följde häraf ett helt folks väl eller ve. Karl XII:s historia är den tragiska personlighetens. Han tillhör världshistorien, och hans öde intresserar alla nationer.

Här är ej platsen för långa utläggningar. En period af Karl XII:s lif har ej vidare uppmärksammas. I vår tid, barnets århundrade, kan det ju ej vara ur vägen att lära känna honom som barn och höra hvad han då tänkte om lifvet och människorna. Ty på äldre dagar var han, som bekant, mycket sluten och färdig...

I Köpenhamns kungl. bibliotek finnes en gammal handskrift i oktav, betitlad Karl XII:s skrifbok. Den förtjänar att uppmärksammas, dels därför att den kastar ljus öfver en förträfflig metod att bibringa undervisning, en äkta sokratisk metod, dels låter den oss blicka in i den unge prinsens föreställningsvärld.

Den Karl XII vi här lära känna är i åldern 6—8 år. Man finner, att de idéer, som togo form och gestalt hos den mognade mannen, rörde sig mera eller mindre dunkelt redan i barnets sinne. Hans utpräglade karaktärsegenskaper ha sin grund i de spirande frön en utmärkt uppfostran bibragte honom, som tillät hans inre krafter och läggning fritt och obundet utveckla sig.

Den dialog, som utspinner sig mellan läraren och lärjungen, gifver exempel härpå och är af så älskvärdt naivt och ursprungligt slag, att den talar för sig själf utan några som helst kommentarier.

Ett par ord med anledning af handskriften i fråga. Fastän skillnaden mellan lärarens och hans discipels piktur är tydligt markerad, synes det dock, som om handskriften till öfvervägande del vore en, om än trogen, afskrift. De två sidor jag här lämnat i fotografisk reproduktion äro emellertid utom allt tvifvel autentiska.

Emellertid finnes en "Karl XII:s dagbok" i Stockholms k. bibliotek, af hvilken Ernst

Carlson i sitt verk "Konung Karl XII:s egenhändiga bref" meddelat utdrag. Ett par af dessa förstärksöfningar återfinnas ordagrant i Köpenhamns handskriften. Andra återigen, som Carlson anför, finnas ej i denna.

I hvilken relation de båda handskrifterna för öfrigt stå till hvarandra, kan jag för närvarande ej på ett tillfredsställande sätt uttala mig om, då jag ej blifvit i tillfälle att få taga del af stockholms handskriften. För att komma till ett afgörande resultat är det nödvändigt att samtidigt ha båda dokumenten till hands.

Min afsikt här är endast att bringa köpenhamns handskriften, som ännu ej varit publicerad, till svenska läsares kännedom.

På samma gång är jag i tillfälle att ur en samling färglagda originalkarikatyrer, som härröra från en landsdomare på Jylland (samtida med Karl XII), hvilka just nu dragits fram i ljuset, meddela en framställning af den fruktade svenske konungen. Politiska karikatyrer i norden från denna tid äro så godt som okända. Att denna i dag

Handwritten text from Karl XII's notebook, showing a dialogue between a teacher and a student. The text is written in a cursive script.

EN SIDA UR KARL XII:s SKRIFBOK

Handwritten text from Karl XII's notebook, showing a dialogue between a teacher and a student. The text is written in a cursive script.

EN SIDA UR KARL XII:s SKRIFBOK

för första gången kan publiceras har jag att tacka dr A. A. Björnbo, bibliotekarie vid k. biblioteket i Köpenhamn, hvilken f. n. håller på att kritiskt bearbeta materialet och som välvilligt ställt en fotografi af originalkarikatyren, som förskriver sig från 1710, till vårt förfogande.

Tsar Peter, timmermannen, stänger den svenske björnen, Karl XII, in i tunnan; konung August kikar försiktigt efter, om han är där ännu, och då konung Fredrik IV dumdrigt tager af locket, råkar han illa ut.

Handskriften följer nu här in extenso; Karl XII:s inlägg återgifvas med kursiv stil:

Hwad som i denne Bog er skrefwet har den nu regerende Konge i Sverig Carolus XII med egen Haand skrefwet da hand war Printz og er mig d. 13 Octob. 1716 af een god Ven foræret.

N. L.

Scopus Vitæ Christus.
Hwadh är Scopus?
Det är ett måål som man skiuter efter.
Hwadh är vitæ?
Det är ett Lijf som gör menniskian lewandes.
Kunna wij då skiuta till måls medh wårt lijf?
Det är wäl sant at wij kunna intet skiuta till detta målet utan doop och Christendom.
Detta är mycket wäl sagt. Huru skiuter man då?
Dhe skiuta medh Trona på Christum.
Heelt wäl. Ty utan tron och then Helige Ande så skiuta wij medh wårt lefwerne och gerningar ret wilsse. Men hwad winner man när man drabbar detta målet Christum?
Han winner thet ewinnerliga lifwet, och den som skiuter miste han får then ewiga fördömseln.
Hwadh för syffte och korn skal man ställa denna skiutningen effter, på det man må kunna winna den goda och store prisen?
Syftet är Gudz ord.
Nu finner iagh migh rätt wäl i saken, och heembäär honom gratias maximas.
Carlbergh den 8 Augusti 1689.
Quod vis videri esto.
War sådan, som tu synes will.
Dessa synas vara vackre ord; Hwem hafwer sagdt them?
Keijsar Numerianus.
Äro dessa orden så gode at man säkert kan rätta sigh thereffter.
Ja men.
Likwist tyckes mig at det är omöijeligt till at altidh wara sådan, som han gerna synas will.
Det är wäl sant at det är omöijeligt för the onda, men för the goda så är det möijeligt. Om i will fråga hwarför at det är för the onda.
Låt oss Resonnera om det som Gouverneuren sade oss.
Jagh minnes icke wäl hwar om det war.
Det war om penningar till at betala köpmannen medh.
Herre, wårt raisonnerande lærer intet kunna bringa 1 Ducat på bordet.
Io, io, iagh weet wäl hwar som iagh skal få mina penningar fram.
Likwist undrar iagh på och wille gerna weta hwar Herren hafwer sina penningar ståendes.
Hoos Mamma.
Har då Herren någre penningar insatte för sigh hos mamma?
Neij men.
Så kan iagh intet sij huru Herren kommer till at giöra sina förslagh på penningar hoos mamma: Ty mamma är iu då till Herren intet skyldigh.
Mamma har lofwat migh.
Der till behöfwas starka witnen och goda beskedh.
Min Syster Hedewig Sophia har iagh till witne.
Een syster får intet witna medh sin broder. Thessutan så troer iagh at Princessan har samma förslagh som herren på mammas penningar och vore mycket farligt at nu låta dhem båda witna medh hwarannan.

POLITISK KARIKATYR AF KARL XII.

Men så tager iagh Stina och Iuliana till witnessbörd.

Ja, i denna saken äro och the båda två altför partijska, den ena på Princessans och den andre på Princens sijda, och alltså blifwer fahran för theres witnessbörd lika stoor.

Så tager iagh då I Marschalk till mitt witne.

Detta witnet kan iagh nu intet ogilla, ty iagh twiflar intet om, at det iu åtminstone är så mycket på mammas sijda, som på Herrens. Men ett witne hinner intet till i en så angelägen saak som denna är.

Mamma hafwer iagh medh till witne.

Herre, herre, huru kom han till at draga sigh så behändigt uthur mina händer? Denna gången trodde iagh wist at victorien skulle bli min. Men som jag sijr så will ändå victorien altid föllia Herren åth.

Vale.

Stockholm 26 martii 1689.

Törs Herren wäl swara migh på min fråga?
Om iagh kan så will iagh swara deruppå.

Jagh frågar om det är wäl giordt at sittaa här och tala om Ehr gamla keijsare i werlden, och uthmärkia theras feel där som någon warit fundne.

Det är wäl giort at dhe efterkommande skola taga Exempel at dhe skulle kunna hålla the onda äfwensom een åtwarningh, och dhe fromma äfwensom ett rättensnöre åt dhe återkommande. Om i will fråga hwarföre det, så sker det på det at man må läggias medh heder och beröm neder i grafwen.

Migh tyckes likwisst at the döda må man lemna oförtalade, och i medler tidh rätta sitt lefwerne efter Lagh, ordningar, och goda förmaningar.

Det är wäl sant at det woro bättre om folcket wille giöra så. Men folcket är så elaka at dhe intet giöra utan the få Exempel.

Heelt wäl swarar. Men om iagh rådde så skulle the fara illa som hafwa skrifwit Keijsarnes odygder så flitigt och noga up.

Huru kan man öda ut Skribenter? Om i will fråga hwarföre intet, så sij Exempel på Nero, han togh också sigh före at uhtrota Skribenter, men sij dhe äro ännu i denna dagh till.

Iagh forundrar migh huru dhe toordes skrifwa så rundt uth.

Dhe skrefwo efter Keijsarens död, då kunde intet Keijsaren stråffa them.

Här medh winner Herren sin saak; men han winner äntå mehr, om han rätt betänker sine egne effterste ordh som wijsa honom at ehuruwäll alla saija een mächtig herre till willies medan han lefwer så komma likwisst frijt språk uth sedan han är dödh; och förthenskul bäst till at förhålla sigh så at ingen medh rätta saija kan annat än det som godt och berömmeligt är. Skulle någon finnas som af oförstånd eller afund säger illa om den som bätter förtient hafwer, så finnes altidh någon deremot, som en sådan förlägger, allenast han får en godh grundh i den dödes dygder till at stå uppå. Det iagh om Herren och wisseligen förhoppas, och önsker honom mycken nådh och wälsignelse till.

Carlberg dhen 16 Julii A. 1688.

Hwars son war Abram?

Zhara födde Abram.

Huru stodh till i Theras huus på den tiden? På hwem trodde the?

På sool och Måne.

Huru kom Abram ifrån thet mörkret?

Gudh kallade honom derifrån.

Hwadh befalning gaff Gudh honom?

Till resa till Kanaans land.

Reste då Abram strax till wäg.

Ja men.

Således iu Sverig Konge.

Migh tyckes at Abram hade kunnat taga een så lång och beswärlig reesa i godt betänkiande på någon tidh, innan han foor åstadh.

Men om han hade giort thetta så hafwer han (wa) rit olyckeligh.

Hwarför det?

Man skal tänkia at Gudh bevarar en.

Gick det då alt wäl för Abram på denne reesan? Ja.

Hwad tyckes då herren om den dyra tiden som Abram råkade uthi och den fahran som han uthstodh i Egypten.

Men han kom endock wäll tillbaka.

Det skedde wist genom en händelse och blind lycka.

Neij, thet war Gudz wärk.

Jagh har intet mehr at säija emot herren för denne gången, uthan önskar honom en godh natt.

Herren sade migh i gåår at medh Abram war Gudz wärk, huru bevijsar han sådant?

Uhr Bibelen.

Hwadh för bok i Bibelen?

I Mosebok.

Hwadh finner Herren utj Abram wara aldri berömligast?

At han Trodde alt hwad Gudh sade honom.

Abram hade een Reese-Camerade, hwadh heet han och hwar stadnade han?

Han hete Lot, och stadnade ut för Sodoma.

Hwarför skildes så goda vänner åt?

För thet at theras boskap felades åta och deras drängiar slogos.

Hwadh togh Abram sigh elliesst före, där han satt medh sitt huushold stilla?

Han predikade Herrans Nampn.

Om iagh minnes rätt, så brukade Abram ock at reesa i felt.

Det giörde Abram för Lotz skul.

Kiäre Herre, sägh migh om Abram hade någon lycka dermedh?

Ja men, han war Lyckeligh.

Huruledes och hwaruthi?

At han slog sina fiender på flychten.

Det är migh alt godt beskedh om Abram för denna gången. Iagh förnöjer mig her medh och gifwer migh aldeles wunnen.

Stockholm den 17 octob. A:o 1688. (Forts.)

En rationell och nationell kvinnodräkt.

För Idun af Märta Jörgensen.

Ytterplaggen.

SOM FÖREBILD till allmänna svenska nationaldräktens kappa har äfvenledes ett af Vingåkersbygdens plagg fått tjäna, nämligen den s. k. långtröjan; dock har därvid både färg och smådetaljer ändrats. Den kappa, som användes vintertid, göres af vadmal, grått eller grönt (den senare färgen till nyansen fastställd), den för sommarbruk af grått, impregneradt tyg. Den synliga knäppningen utgöres af silfverhäkter och dito hyskor, som fig. 2 visar. Hwad hufvudbonaden till vinterdräkten beträffar, utgöres den antingen af luckle (se fig. 1) eller lufva (se fig. 2), båda af blått eller högrödt kläde och den

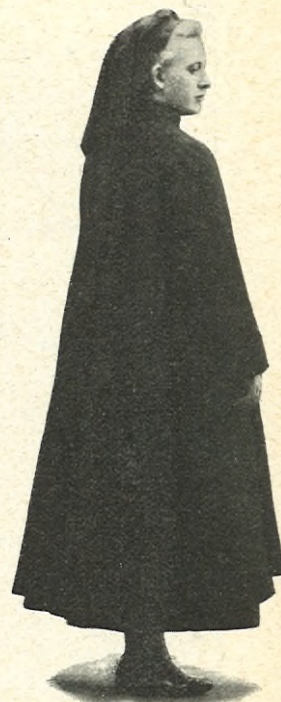

Fig. 1.

Innan 7 kr. betalas för ett snörlif, bör ifrån Franska Snörlifssömmeriet i Stockholm, 1 Norrmalmstorg, 1 tr., dess illustrerade priskurant rekvireras.

IDUNS MODELLKATALOG

Oumbärlig för alla sömmerskor och för alla hem. Fyra rikhaltiga säsonghäftan årligen. Koloreradt omslag. Prenumerationspris 2.20 för helt år — 60 öre pr häfte.

senare, om man så vill, med hvitt uppslag (som å afb.). Lufvan är för öfrigt af samma modell som den å fig. 1 i förra artikeln. Denna senare, för sommarbruk afsedd, göres af linne, "lin" eller "hålkruva", de sistnämnda två speciella dalaväfnader. Förfärdigas den af linne, förses den uppvikta delen af den med en 5—8 cm. bred knypplad spets i kanten (särskildt äro de dekorativa, jämbreda dalaspetsarna lämpliga till denna utsmyckning); "lin"- och "hålkruvet" återigen garnerar sig själf, som man säger. Hufvudbonaden å fig. 2 i förra artikeln, ett slags huckle, utgöres af en dubbelvikt tresnibb af victoria-lawn, knuten omkring och fästad vid en med hvitt tyg öfverklädd stomme af kanfas. Men ännu ett tredje slags hufvudbeklädnad sommartid tillåter denna nationaldräkt, som, om man så vill, må anses tillkommen i sammanjämnings tecken, nämligen den laskade hatten med breda brätten och låg kulle, monterad med svarta sammetsband, med eller utan hakband. Det var efter någon tvekan föreningens verkställande utskott beslöt införlifvandet af ett dylikt plagg med nationaldräkten ifråga och naturligtvis stöter det en del personer, som anse en hatt oförenlig med en folkdräkt. Denna sistnämnda uppfattning, ehuru lätt förklarlig därigenom, att i högst få af våra svenska allmogedrakter en dylik hufvudbonad förekommer, hör emellertid egentligen hemma under fördomarnas kategori, i ty att halmhatten förekommer både i Rackeby sockendräkt, Västergötland, och i dräkten från Stora Mellösa socken i Närke (enl. uppgift från föreståndaren för Nordiska Museets allmogefdelning); i de tyska folkdräkterna förekommer den ofta. Å andra sidan kan det ej förnekas, att det finnes flera skäl för en dylik hufvudbonad till dräkten: dels ha vi "sena tiders barn", därigenom att föregående generationers kvinnor skyddat ögonen för solljuset medels stora hattbrätten och parasoller, säkerligen i allmänhet fått dem ömtåligare än de vid ögonens utsättning för fulla solljuset vana bondkvinnorna, dels är det icke utan, att just den ovana hufvudbonaden (såsom detta huckle och denna lufva) afskräcker en del kvinnor, som annars äro anhängare af föreningens idéer, från att *anlägga* dräkten. Vid val af en tidsenligare hufvudbonad att införlifva med den allmänna svenska nationaldräkten (ett sådant upptagande af modernare moment är för öfrigt ej främmande för våra gamla folkdrakter), ha vi stannat vid ofvannämnda typ såsom den i alla afseenden lämpligaste.*

Innan jag slutar min lilla dräktserie, vill jag lämna några råd till dem, som ämna öfvergå till det dräktbruk, den afhandlar, och de äro glädjande nog ej få, att döma af de bref, som under sommarens lopp kommit mig tillhanda från läsarinna af Idun och däri uttryckts glädje och tillfredsställelse öfver att få en lösning på den för många bekymmersamma klädedräktsfrågan. För det första en eftertrycklig uppmärksamhet att bära ett ända upp till halsen gående lifstykke under dräkten, något som blir nödvändigt, då det varmare materialet i dräkten ej när ända upp till hakan (snörlif kan naturligtvis ej komma i fråga), och så — använd att börja med vintertid ej alltför kort kjol, så att ni genom alltför stor skillnad i kropps- betäckningen ådrager er reumatism o. dyl.! Att reformen bör genomföras successivt för att från början blifva en ekonomisk vinst för den, som pröfvar att genomföra den, är ju själfklart, så att ej moderna, nyanskaffade plagg få hänga obegagnade eller säljas för en spottstyfver;

* Alla dessa hufvudbonader användas såväl till hvardags- som högtidsdräkt, till A-typen likaväl som till B-typen.

Fig. 2.

från alla synpunkter sedt är det bättre, att man så att säga "känner sig för", innan man afsvar de utländska moderna sin trohet och t. ex. först pröfvar detta dräktbruk en hel sommar, då blir man ännu mera säker på sin sak, än hvad man kan vara efter endast genomläsandet af några tidningsartiklar. Så vill jag ock tillråda att skaffa ett ganska stort antal öfverdelar och chemisetter och att alltid efter tvätten ge dessa en svag stärkning (en kaffekopp hvetemjöl till 10 liter vatten), då de hålla sig rena dubbelt längre, ty i annat fall torde hända, att man tröttnar vid den myckna tvätten.

Till sist kan jag ej underlåta att meddela en liten tablå öfver mitt årliga klädkonto, sedan jag genomförde nationaldräktsreformen på mig själf, ty, då jag fler än en gång blifvit tillfrågad af personer (som då antagligen bildat sig uppfattning härutinnan genom att efterhöra priset på de i handeln förekommande färdigsydda dräkterna), "om det inte vore dyrare att vara klädd så där", syns ju däraf, att många äro på det oklara med hvilken vinst för ens klädpenningkassa ifrågavarande reform innebär; siffror tala i många fall bättre än ord:

En kappa af vadmal hvar 5:e år.....	kr. 7:—*
" " (sommar) impregnerad hvar 8:e år "	4:—*
Ett kort ytterplagg af kläde för vår- och höstbruk hvar 9:e år.....	kr. 2:—*
Hufvudbonader	2:—
En inredräkt	" 20:—
Några öfverdelar och chemisetter	" 4:—
Underkläder	" 12:—
Skodon	" 20:—
Vantar, paraply o. dyl.	" 4:—*
Summa kronor 75 —	

Till förtydligande må nämnas, att ytterplaggen äro skraddarsydda, de öfriga plaggen (utom de i de två sista posterna upptagna naturligtvis) sydda i hemmet.

* Hela summan jämnt fördelad.

Intet Romanark

följer med veckans nr, då den fortlöpande följetongen nu är avslutad. I dess ställe ha vi med detta och föregående nummer lämnat motsvarande utvidgning på textafdelningen.

Spalten om böckerna.

DAGENS ARTIKEL står i romanens, eller åtminstone i den sammanhängande berättelsens tecken. Vi ha K. G. Ossian-Nilsson: *Slätten*; Gustaf Jansson: *I mörkret*; Henning von Melsted: *Damen utan nåd* samt Gustaf Ullman: *En flickas ära*, den sista blygsamt titulerad novell.

Gustaf Ullman hör också till de mera blygsamt framträdande författarne. Han slår sig ej för sitt bröst, hvarken till själfhäfvelse eller själfanklagelse, talföret är lågmält, fantasien har ej stora utförsågäfvor, hvarken i fabulering eller stil. Men oakadt detta, som kan synas likna invändningar, står faktum kvar att man läser Ullman med nöje. Man är i hyggligt och pålitligt sällskap. Men icke endast det: man glömmar ej sedan bort hans bok, man minns den med respekt, och man säger till sig själf: Se där en författare, i hvars innersta bor en vilja till förklaring, fulländning och godt. Nästa gång han skrifer en bok, skall jag läsa också den — om äfven andra böcker kunna vara åtskilligt mer sensationella!

I mitt tycke är detta ett stort beröm för ett arbete, och jag ser också där grunden för Gustaf Ullmans litterära framgångar med proböckerna. *En flickas ära* (till hvilken motot är: "— i hvarje litet drag ditt hjärtas vackra vilja") bekräftar och belyser min mening. Det är den enkla historien om en liten tjänstflicka, ett styfbarn, styfsint och kärft, van att få akta sig själf och snäsa ifrån sig när det behöfts. Författaren har ej idealiserat henne genom att offra åt en sentimentalitet, som legat nära till hands. Hennes naturs verkliga och djupa stolthet kommer i alla fall förträffligt fram, och denna lilla Rika står öfvertygande sann, mänsklig och rörande för oss. Det är också kring henne bokens intresse knyter sig. Gruppen matmodern och hennes umgänge liksom de olika kavaljererna kring Rika, den unge musikern Sten Örning m. fl. äro tämligen matta som människoframställning. De röra sig i boken, komma, gå, tala, och de skämma för inga delar bort någonting — men endast Rika har något väsentligt att säga oss och lyckas göra det.

— Henning von Melsted: *Damen utan nåd*, roman, är en äktenskapshistoria, eller rättare sagdt en kärlekshistoria, och den sluter sig in om författarens tidigare produktion väl närmast till Kärleksresan och Stormtider. Jag har ej just nu dessa böcker till hands och kan ej jämföra närmare. Men här liksom där är det fråga om två människors öde i och genom hvarandra, två människor, man och kvinna, isolerade på godt och ondt i sitt kärlekslif. De se på detta, liksom blinda gripa med händerna, i en patetisk lust och i en patetisk nöd, som är bokens bärande element.

Damen utan nåd sönderfaller som framställningsätt i två delar, den första, före giftermålet, orolig, emellanåt rätt oredig, rätt formlös, med synnerligen vackra, poetiska partier, men äfven med sidor fyllda af fraser eller med repliker, hvilka man skall vara i saknad af all humor för att icke le åt — trots deras djupt allvarliga mening; den senare, skildrande äktenskapet, exakt, som en bikt, hård, omedelbart passionerad och innehållande — oafsedt en del longörer i upprepningen af samma och samma scener, en sjuk och hysterisk kvinnas lidandes kretsgång — bokens starkaste grepp och starkaste enstaka moment. Så exempelvis kapitlet från Egypten med uppgörelsen inför öken. — Som hel komposition blir emellertid *Damen utan nåd* på detta vis mindre lyckad, och särskildt den idé, som skulle ligga bakom

Hvarje husmoder **Barngarderoben** Hvarje sömmerska likaså.
bör prenumerera på

Pris för helt år 3 kr.; halft år kr. 1:60
Lösnummer 30 öre.

12 häften årligen.

titeln, finner man ej utan möla; ej heller är det s. k. lyckliga slutet för dessa två, som sida upp och sida ner älskat och dock pinat sönder hvarandra, och som nu alltså definitivt skulle jämka ihop sig, vidare öfvertygande. Men det vore orätt att alltför mycket tynga på dessa anmärkningar. De äro icke afgörande för boken som konst. Svagheterna i ett arbete bli af mindre vikt, om läsaren dock känner sig ryckas med af det, känner sig stå inför ett stycke lif och allvar — och så är fallet här. Jag kan ej annat än räkna det bästa i denna roman bland det bästa i författarens ojämma och egenartade produktion.

— K. G. Ossian-Nilsson inleder *Slätten* med ett omständligt företal, som är föga klargörande. Hvad är det för oro att bli missförstådd i detta? Låt boken verka för sig, tänker man, så gjorde Barbarskogen, och dess standardvärde som social roman lär icke vare sig höjas eller sänkas af det tillfälliga polemiserande, som följde dess framträdande. Därpå vänder man sidan och börjar läsa själfva berättelsen — från brytningstider, är underrubriken.

Med Barbarskogen har *Slätten* för mig, uppriktigt sagdt, ytterst ringa beröringspunkter. Af Barbarskogens förtjänster, dess medryckande patos, dess herravälde öfver scenerierna, dess utredning af en hel klass' psykologi som klass, därpå har den så godt som ingenting. Den närmaste likheten mellan böckerna — utom deras respektabla omfång — skulle vara, att i dem bägge får läsaren tillfälle följa en ung, hederlig och idealistisk mans väg genom för honom nya, delvis förvirrande, men åtminstone i Barbarskogen slutligt klargörande, uppfostrande och framåtbärande förhållanden. Och i bägge böckerna finna vi kring denne unge man grupperade en mångfald typer. Här upphör likheten. Det hjälper ej att man märker författarens afsikt att göra en social roman också här, att också här driva igenom en idé, idén om tidsandans, "slättens" eröfrande och nivel- lerande segrartåg — det icke allenast icke hjälper; det förstämmer. Man kan ej tvingas med.

Den som vill gå till verket med ljusst och vänligt sinne, har att börja läsa *Slätten* som en nutida äfventyrsroman och skall då kunna få ett verkligt nöje af den. Med ogenerad uppfinning, liflig och outtröttlig skildring och en ymighet i ordet, som rent förbluffar, för oss K. G. Ossian-Nilsson genom sina 428 sidor utan att själf ett ögonblick — må uttrycket tillåtas mig! — tappa sugen. Man befinner sig i ett samhälle en smula afsides, på gränsen mellan slätt och skog, och personerna äro landbrukspatroner, storbönder, en stationsskrifvare, en landhandlare, en författare, som slutat dikta och gift sig till ett arrende, o. s. v. Hjärtan själf är skollärare. Tämigen alldag igt folk, inbillar man sig. Tro det icke! Ingen af dem, som icke är förstora till en sagolik figur; icke en händelse, som ej kunde räcka till ensam för en tidningsartikel med fetrubrik! Mina par spalter här skulle ej räcka till ens för ett summariskt referat. Det är osannolikt, så mycket ni behagar, men det är lika mycket beundransvärdt, och det är icke orimligt. Tacksamma läsare får *Slätten* säkert, om också icke helt de samma som höllo af Barbarskogen.

— Tacksamma läsare får nog äfven Gustaf Janson med sin *I mörkret*. Det är en skildring kring en grufkatastrof, och man torde väl knappt misstaga sig i förmodan, att det är den hemska Courrières-olyckan, som här inspirerat Gustaf Janson — författaren med smak för de icke alldagliga ämnena, eller i hvarje fall författaren, som i dylika ämnen hittills lyckats bäst göra sig gällande.

I mörkret jäfvar icke omdömet. Dess första del, där vi befinna oss under jorden, midt i katastrofen, är det bästa jag för min del läst af Janson. Det har en utomordentlig skräckstyrka och fängslande makt. Den tredje delen — boken har endast tre stora kapitel — med strejken och skildringen af eländet, af "mörkret" bland grufvans arbetare uppe på jorden, har också många utmärkt verkningfulla sidor. Gustaf Jansons svaghet kommer fram, när han skall lefvandegöra individer. Så blir också här andra delen med grufdirektionsherrarna, deras resonemang om och reaktion för olyckan, den minst öfvertygande. Vill I mörkret vara en social tendensskrift, skulle den verkat vidare, om skildringen fått tala för sig ensam. Där så är fallet, är denna svenska *Germinal* (utan djupare jämförelse, för öfrigt!) en stark bok.

Jag vill avsluta artikeln med att nämna ett par böcker, som man mera hastigt kan glida förbi. Det är *Ett modernt äktenskap* af *Léonie Aminoff*, en i brefform affattad societetsskildring, icke utan sin lustighet i stil och infall, men tröttsamt ytlig; samt *Lifvets röster* af *Pierre de Coulevain*, öfversättning från franskan. Pierre de Coulevain, som för resten är en dam och icke af de yngsta, skildrar där i dagboksform sina färder i Schweiz, m. m., hotelluppehåll, sammanträffanden med olika människor, deras äktenskapliga eller andra öden m. m. Det är en godlynt gammal dams syn på det hela, och en ganska typisk gammal fransk dams på köpet — icke utan sin en smula komiska prention på att sitta inne med all lifvets visdom! Men det kan knappast förarga någon.

MARIKA STJERNSTEDT.

*

Under det prunklösa inseglet "Lyrik" har *E. N. Söderberg* i julmarknaden utsändt en volym "Valda dikter", som med sin spåda, men rena silfverklang och sin förändligade innerlighet ge en vacker helhetsbild af den fin känslige och försynte skalden.

En föga stark, men kultiverad och musikalisk stämma är det, som tonar oss till mötes ur *Lännart Ribbings* "Dagsmeja", en samling natur- och stämningsskildringar med något af pastellens bleka och förnäma ro. Som en hjärt kontrast står *Sigurd J. Erdtmans* "diktdebut" *Brottsjönätter*, ur hvilka en absolut oskolad målbrottsröst skrålar fram vulgära slagdängor, som ibland på ett öfverraskande sätt brytas af en bröstton af egen personlig klang.

Från Finland sänder oss en bärare af det stora skaldenamnet Runeberg en intresseväckande hälsning genom det band *Dikter* af *Nino Runeberg*, som i en magnifik utstyrelse utgått från stockholmskt förlag. Tyngdpunkten i dessa sånger, som vittna om en högt utvecklade formell talang, ligger i en kontemplativ andakt som dock icke flyter ut i dådlöst grubbel, utan mångenstädes kristalliseras till praktisk lefnadsvisdom.

*

För älskare af släkthistoria blir helt visst *Lotten Dahlgrens* nya bok "En svensk herrgårdssläkt" en lika välkommen som underhållande lektyr. Det dokument- och breffmaterial, hvarpå skildringarna äro byggda, stammar från det gamla Dalslandsgodset Baldersnäs och ett helt galleri af medlemmar af de båda släkterna Ugglas och Wærns samt med dem förbundna personer stiger lefvande fram ur de dammiga arkivgömmorna. Arbetet sluter sig värdigt till författarinns föregående bidrag till svensk släkthistoria.

*

"Glad såsom fågeln", tolv visor i folkton af *Helge Sandberg*, lyder rubriken på ett nyutkommet sånghäfte af den bekante tonsättaren och journalisten. De utmärkas alla af en omedelbar musikalisk stämning, än glädtigt med-

ryckande, än vemodigt afskuggade utan all sentimentalitet, och skola helt visst finna många vänner. De förtjäna det ärligt. För öfrigt sjungas de redan af sådana förstasigtpåare som Knut Nyblom, fru Bokken-Lassen m. fl. och det måtte väl vara vittnesbörd nog.

Ungdomslitteratur.

JU FLERA moderna barnböcker man läser, dess starkare blir, synes mig, det intryck af brist på *individuell* barnskildring man erfar. Vi ha masstals historier om barn, men hur sällan är det ej man möter den äkta barntypen med allt det omedelbara, troskyldiga, glada och upptågslystna, som både fångslar och uppfriskar i så hög grad! Den, som dagligen är tillsammans med barn och oupphörligen öfverraskas af hur olika de äro och hur rörande eller skrattretande deras små personer kunna te sig, kan ej låta bli att förundra sig öfver de många blacka och färglösa skildringar af barn, som årligen komma ut. Det ser nästan ut, som om våra målare skulle ha lättare att få grepp på det egendomliga och fängslande hos barnen än våra författare till ungdomsböcker. Man tänke blott på Carl Larssons förtjusande bilder ur barnens lif! Men så har den mannen också i hög grad de båda gudagåfvorna: äkta, oförfalskad patos och humor.

Betecknande nog skulle jag såsom en af de näpnaste och roligaste skildringar ur barnavärlden vilja rekommendera en gammal bok — *Helens småtingar* af John Habberton. Att jag nu nämner den har emellertid äfven en annan grund — den har nyligen kommit ut i ny upplaga på Beijers Enkronasförlag. Alla de mödrar, som minnas, hur mycken glädje historien om Allan och Toddi och deras snälle morbror beredde dem i ton-åren skola säkert skynda att skaffa sig den till högläsning hemma — om nu sådan idkas. Ty den boken lämpar sig särskildt väl för högläsning, dels därför att den intresserar nästan alla åldrar från tio-åringen räknadt, dels emedan den lockar fram en sådan munter stämning. Och nu för tiden är det sannerligen ej så lätt att få tag i en bok, som kan locka både gamla och unga att skratta. — Öfversättningen är god, men hvarför använda det högtidliga tilltalsordet I tillsammans med ett mycket ledigt samtalspråk för öfrigt? — Äfven en senare bok af John Habberton, »Nya Småtingar», hvilken emellertid ej går upp mot den förra, har kommit ut i Enkronasupplaga.

Ett par bilderböcker, som också de äro särskildt ägnade att sätta både stora och små i godt humör och hvilka äfvenledes kommit ut i nya upplagor, äro Elsa Beskows »*Mors lilla Olle*», bilder till visor af olika författare med musik af Alice Tegnér, och »*Den lilla, lilla gumman*». Den senare har länge varit utsåld i bokhandeln och är försedd med nytecknade vackra och roliga titelblad och slutblad.

Af de serier nya barnböcker, som komma ut till jul, föreligga, då detta skrives, endast två kompletta, Litteraturförlagets i Stockholm och Billes.

Litteraturförlaget ger ut ej mindre än fyra böcker, *Hjördis*, *En liten flickas sommarsaga* af E. Westerberg; *Mariuccia reser till Sicilien* af Astrid Ahnfelt; *Bertils nya hem* af M. Bråkenhjelm och *Broder Benedikts själringning*, skisser från digerdödens dagar af Karl Gasslander. — Hvad den första boken beträffar, så är den betydligt bättre, än man af den gruffligt misslyckade titelplanschen

Uppgif lifvidd (under armarna), midjevidd och kjollängd erhåller Ni till Nöj figur fullt tillförlitliga, moderna o. eleganta

Pappersmönster.

Erhållas omgående till nedanstående pris inom Sverige: Bluslit 40 öre, Kjolmönster utan släp 50 öre, Prinsessklädning 75 öre, Reformdräkt 75 öre, Barndräktsmönster 50 öre, Kragmönster (Pellerin) 50 öre, Kappmönster 60 öre, Nationaldräktsmönster 1 kr. Mönster kunna äfven beställas efter andra än våra modeller. Beställning skall då åtföljas af den modell som önskas. Priset är då dubbelt mot det vanliga.

Expedieras portofritt inom Sverige om rekvisitionen åtföljd af likvid insändes till

Mästorsamuelsgatan 43, Stockholm

Iduns Mönsterafd.

skulle kunna ana. Författaren för läsaren med sig ut på riktiga bondlandet, och det är egentligen mer om livet här ute i naturen, i stall och ladugård vi få höra än om Hjördis själf. Det uppfriskande med boken är, att den ej utgör en sådan där vanlig rikemansbarnberättelse, utan en skildring af enkelt, sundt landtlif. Skada är, att stil och skildringskonst ej stå i jämnhöjd med författarens kärlek till och förtrogenhet med naturen.

Äfven i Mariuccia är ämnet — en liten flickas upplevelser under och efter Messinas förstöring — mycket intressant, och man lär sig hjärtligt hålla af lilla Mariuccia. Stilen i boken — skildringen föres fram i form af dagboksanteckningar af Mariuccia — är anmärkningsvärdt väl genomförd. — Hvad man skulle kunna anmärka mot boken är, att här och där märkas spår af konstruktion, beroende på att författarinnan vill undervisa på samma gång som roa.

Af mycket mindre värde synes mig »Bertils nya hem» af M. Bråkenhjelm vara. En sexton-åring, som utanpå är snobb och till själen en ligapojke, blir ej genom en så kort tids vistelse hos en god familj så förändrad till det bättre. Det är skada, att psykologien är så grund, ty ett och annat i boken intresserar och är raskt och ledigt berättadt.

Verklig medeltidsstämning möter man på många ställen i Karl Gasslanders »Broder Benedikts själaräning», skisser från digerdödens dagar, hvilken emellertid med sina mångstädes hemska skildringar gifvet lämpar sig bättre för mognare ungdom än för barn.

Af Billes samling äfventyrsböcker föreligga tvenne nya delar. *Sjökadetten Glovers äfventyr bland pirater* af T. T. Jeans och *Från Damaskus till Konstantinopel* (Old Shatterhand i Orienten IV) af Karl May. Den förra utgör en tydlig från rysk-japanska kriget inspirerad berättelse om en med kinesiska medel utrustad engelsk sjöexpedition till de kinesiska farvattnen och dess strider med pirater. Skildringen är raskt och ledigt gjord och innehåller en hel del spännande moment. Boken kommer säkert att intressera 15--16 års pojkar i hög grad. — Den senare åter tillhör den vanliga, ej vidare berömvärda May'ska genren och handlar om en mängd äfventyr och skurkstreck, för hvilka den odödlige Kara Ben Nemsis och hans arabiske vägvisare, Halef Omur, äro utsatta.

M. L. GAGNER.

Iduns boklista.

P. A. Norstedt & Söner:

Leo Tolstoj, hans lif och hans verk. 2:a delen. — Småhemmets kalender 1910. — Norstedt & Söners ungdomsböcker: Kraalens tjur, af *Dudley Kidd*. Jägarlivet är så härligt, af *K. Munsterhjelm*, Gråbjörn och Silfverraf, af *E. Thompson-Seton*. — En svensk herrgårdssläkt; af *Lotten Dahlgren*. —

Åhlén & Åkerlund:

Solsönernas saga, af *Valdemar Lindholm*. — Syster Erselia; af *Vilma Lindhé*. — Unga hjärtans saga; af *Anna Baadsgaard*.

Wahlström & Widstrand:

Rymdsånger; af *Karl Erik Forsslund*. — Dagsmeja; af *Lännart Ribbing*. — Sagan om den lilla, lilla gumman, af *Elsa Beskow*. 2:a uppl.

C. W. K. Gleerup:

Mazepa, historiska bilder från; Ukraina och Karl XII:s dagar af *Alfred Jensen*.

Hugo Geber:

Rutzer Fredrik; Hochschilds memoarer. 3:e delen.

C. E. Fritzes Bokförlags-A.-B.:

Gunnemar Vandraren; dikter af *Johannes Heüman*.

FRÅN MALMÖ KONSTSALONG.

DET JAPANSKA TERUMMET.

Ur veckans

DEN SYDSVENSKA metropolen har nu också till sina öfriga sevärdheter lagt en charmant konstsalong för permanenta utställningar och skall helt visst i känsla af hvad som anstår Skånes hufvudstad veta att hålla den uppe med sitt stödjande intresse. Initiativet till detta nya företag har tagits af fru *Ellen Källström*, som också har ledningen af det hela. Å en central plats i staden disponerar konstsalongen en fil af rum, som genom sina förträffliga belysningsanordningar och sin gedigna smak bli den bästa och verkningsfullaste ram för konstverken. För att göra det eleganta och moderna intrycket fullständigt ha anordnats ett litet elegant tearoom i japansk stil för dem som behöfva förfriska sig efter konstnjutningarna. Den första Vernissagen ägde rum för ett par veckor sedan och blef ett verkligt evenemang för det konstintresserade Malmö. Skåne kan ju med rätta berömma sig af en framstående och egenartad ung målartalang och då den duktiga ledarinnan har goda förbindelser inom denna och inom den öfriga konstnärsvärlden, som hon ämnar söka göra bekant för skåningarna, ser allt så ljusst ut för det nystartade företaget som man gärna vill önska det.

FRU ELLEN KÄLLSTRÖM.

konstkrönika.

öga för det karaktäristiska skildras på några taflor. Äfven från naturen däruppe ha några motiv hämtats, som erhållit vacker konstnärlig form.

Den Börjesonska utställningen har i Hallins utställningslokal aflöst af en kollektivutställning af oljemålningar af konstnären *Ragnar Swahn*, om hvars produktion vi nyligen i ett annat sammanhang haft tillfälle att tala.

Denna gång framträder hr S. med ett antal landskap, stora till formatet och utmärkande sig för starka måleriska effekter. Hans stadsbilder, där han särskildt behandlat motiv, präglade af ålderdomens skönhet, äro af mycken konstnärlig verkan.

En illustrerad katalog, den första i sitt slag, öfver modern och klassisk konst har i dagarna utgifvits från *Claës Hullbergs* välkända konsthandel härstädes. Den upptager förteckning på åtskilliga originalraderingar och dessutom på koppartryck, färgtryck o. d.

”Sällskap, där man har roligt”.

Ett kapitel om vårt umgängeslif och dess utveckling till enklare och friskare former.

För den bästa uppsats på 3 à 4 Idunsspalter öfver detta ämne, som med påskrift ”Iduns artikel täfling” insändes till Redaktionen inom utgången af denna månad, utbetala vi

ett pris af ett hundra kronor.

Mæterlinck om Ellen Key.

VID ÖFVERSÄTTNINGEN af Maeterlincks uttalande om Ellen Key, hvilket kom oss tillhanda i själfva pressläggningsminuten, har en felaktighet insmugit sig. Den rätta öfversättningen lyder som följer: ”Jag förenar min röst med deras, som i den civiliserade världen i dag hylla den goda, den ädla, den hjältemodiga Ellen Key, den stora befriarskan. Tack vare henne skola våra söner erhålla mera upplysta, innerliga och starka följeslagerskor.”

ELSA AF KULLBERG.

I Hultbergs konsthandel har en yngre målarinna, fröken *Elsa af Kullberg*, utbildad vid Konstakademien och under utländska studieresor, i dagarna haft sin första lilla utställning, omfattande ett antal porträtt och genretaflor i pastell och olja.

Porträtten framställa dels några stockholmsdamer, mjukt utförda och ibland med delikata detaljer i accessoarbehandlingen, såsom t. ex. i ett porträtt af fru Henrik Themptander. Därjämte märkas flere välträffade barnporträtt. Äfven i taflor från Dalarna framträder begåfning för barnframställning. De ha just den rätta undrande och troskyldiga uppsynen, dessa småttingar från den lilla byn, om de nu vid stöckelden lyssna till farmors skrock eller sällskapa med getterna i ladugårdens skymning.

Under långvariga vistelser uppe i den storartadt belägna, af turisterna oupptäckta Skattungbyn i Orsa socken har målarinnan kommit allmogefolket nära, hvilket också med förstående blick och

I LADUGÅRDEN. PASTELL AF ELSA AF KULLBERG

VÅRGÅRDA

(Kungl. Hofleverantör)

HAFREGRYN • HAFREMJÖL

Vid beredningen bortallpas lcke — såsom ofta sker för att gifva gryn hvitare färg — den gulaktiga, näringsrika proteinhinnan. Genom bevarande af denna blifver gröten mera näringsrik, fäsmakande och fast (ej lön och alemmig).

Obs. Den extra kvalitén i paketerna.

KÖKSALMANACK

Redigerad af

ELISABETH ÖSTMAN.

Inneh. af Elisabeth Östmans Husmoderskurs i Stockholm.

FÖRSLAG TILL MATORDNING FÖR VECKAN 12—18 DEC. 1909.

SÖNDAG. Frukost: Smörgåsbord; å la daube på fisk och hummer med majonnäs; mjölk; kaffe eller te med hvetekekakor. Middag: Soppa på murklor; rostbiff med portugisisk lök och fransk potatis; katrinplommonsoufflé med vispad grädde.

MÅNDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafregrynsgröt med mjölk; stekt sill med grädde och lök samt potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Dillkött på får med potatis; soppa på påron.

TISDAG. Frukost: Smörgåsbord; kall rostbiff med potatisalad; mjölk; kaffe eller te. Middag: Vegetariansk juliennesoppa med rostadt bröd; stufvad gädda med blomkål.

ONSDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafremjölsvälling; bräckt skinka med ägggröa; mjölk; kaffe eller te. Middag: Renbiffar med potatis; rismjölspudding.

TORSDAG. Frukost: Smörgåsbord; lammkotletter med brynt potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Ärtor med fläsk; gräddvåfflor.

FREDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafregrynsgröt med mjölk; matiesill med potatis; ägg; mjölk; kaffe eller te. Middag: Fläskkotletter med pressad potatis; mandelpudding I.

LÖRDAG. Frukost: Smörgåsbord; pannbiff med potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Paltbröd med fläsk och mjölksås; rabarbersoppa med skorpor.

RECEPT:

Å la daube på hummer (f. 10 pers.). 3 färska humrar (eller 1 burk konserverad hummer å 1:90), 1 liter fisk- eller ljus köttbuljong, 3 msk. franskt vin, 10 blad gelatin, 4 msk. hett vatten, 2 hela äggvitor.

Till garnering: 1 härdkokt ägg, persilja.
Beredning: Hummern nedlägges i kokande, saltadt vatten och får koka 15 min., hvarefter den upptages och

får kallna. Den klyfves längs efter och klorna krossas. Köttet lossas varsamt och skäres i vackra bitar. Fiskbuljongen pasättes tillsammans med vinet; när det är varmt tillsättes det sköljda och i det heta vattnet upplösta gelatinet samt de uppvispade äggvitorna och bandningen får under vispning ett godt uppskok. Geléet silas genom en i hett vatten urriden servert eller silduk. En del af det klara geléet hålles på botten af en vattensköld å la daubeform och ställes att stelna. Formen garneras med härdkokta ägg och persilja. De vackraste bitarna af hummern läggas på botten och sidorna, och med det öfriga hummerkötet fylls formen. Resten af geléet hålles öfver.

Soppa på murklor (f. 6 pers.). 1/2 lit. konserverade toppmurklor, 2 lit. buljong, 1 msk. smör, 2 msk. mjöl, salt, kajennpeppar, 2 äggulor, 1 del. tjock grädde.

Beredning: Murklorna jämte sitt spad, pasätas i den kokande buljongen och få koka omkr. 1 tim., hvarefter buljongen silas. Smör och mjöl sammanfråsas, buljongen tillsättes litet i sänder och soppan får under rörning koka 10 min. Den afsmakas med kryddorna. Äggulorna och grädden vispas upp i soppskålen och soppan tillslås under kraftig vispning. Murklorna skäras i skifvor och serveras i soppan.

Katrinplommonsoufflé (f. 10 pers.). 300 gr. katrinplommon, 1/2 lit. vatten, 150 gr. strösocker, 7 äggvitor.

Till formen: 1/2 msk. smör (10 gr.).

Beredning: Katrinplommonen sköljas väl i ljumt vatten, pasätas i det kalla vattnet och få koka med tätt slutet lock, tills de äro mjuka. De urkärnas, hälften af kärnorna krossas i stenmortel och mandlarna hackas fint med fruktköttet i hacklåda. Frukten blandas med sockret och de till härdt skum slagna äggvitorna nedrörs försiktigt. Massan slås i en smord pajform och gräddas i medelmättig ugnsvärme omkr. 25 min. Soufflé serveras genast den är färdig, med vispad grädde.

Stekt sill med grädde och lök (f. 6 pers.). 3 salta sillar, 3 msk. smör (60 gr.), 4 del. tjock grädde, 1 portug. lök, 2 msk. smör (40 gr.).

Beredning: Sillen urtages och vattenlägges omkr. 12 tim. Därefter upptages den, skinnet afdrages hvarefter den fläkes, ryggen jämte alla smäten borttages och sillen inklappas i en duk. Smöret brynes i en tackjärnsanna, sillhalvorna läggas och stekas vackert gulbruna på båda sidor, hvarefter grädden påhälles och sillen får sakta steka med tätt slutet lock omkr. 10 min. Löken skalas, skäres i tunna skifvor och brynes i smöret. Hårtill användes en särskild panna. Sillen upplägges på serveringsfatet, säsen hålles öfver, och anrättningen garneras med den brynta löken.

Renbiffar (f. 6 pers.). 1 1/2 kg. renstek, 2 lit. svagdricka eller skummad mjölk, 1/2 msk. salt, 1/4 tsk. hvitpeppar, 4 msk. smör (80 gr.), 2 del. buljong, 1 del. tjock grädde.

Beredning: Köttet lägges i mjölk eller dricka öfver natten för att tina upp. Det inklappas därefter väl i en duk och skäres i omkr. 2 cm. tjocka skifvor, hvilka bultas på båda sidor och kryddas. En tackjärnsanna upp-

Teaterväskor . . . fr. kr. 2.75

Soltjädrar . . . " " 4.50

Teaterschalar & Hufvor

Nyheter i Blommor

för Klädningar

Spetsblusar . . . fr. Kr. 4.50

Siden-underkjolar alla färger af

prima taftt . . . Kr. 18.50

Aftonkappor . . . fr. " 34.—

AKT.-BOL. NORDISKA KOMPANIET, STUREPLAN, STOCKHOLM.

hettas långsamt, tills den blir rykande het. En del af smöret brynes däri och bifarna läggas att steka omkr. 2 min. på hvarje sida. Pannan urvispas med kokande buljong och grädde, och säsen får ett uppskok samt hålles öfver bifarna. Löken skalas, skäres i skifvor och brynes i resten af smöret och därmed garneras bifarna.

Mandelpudding I (f. 6 pers.). 1/2 hg. sotmandel, 4 bittermandlar, 4 äggulor, 50 gr. socker, 4 blad gelatin, 2 msk. varmt vatten, 1/2 lit. tjock grädde.

Beredning: Mandeln skalas, torkas och drivs genom mandelkvarn. Äggulorna och sockret röres i 20 min., hvarefter mandeln tillsättes. Gelatinet spolais kallt vatten, upplöses i det varma vattnet, får afsvalna och nedröres i äggmassan. Grädden vispas till härdt skum och tillsättes. Massan slås i en geléskål och får stå att stelna i 3-4 tim. Puddingen garneras med frukt eller gelé.

Paltbröd (16 kakor). 1 lit. blod, 8 del. svagdricka, 2 kg. sammanmalet rågmjöl, 2 msk. salt, 1 hg. pressjäst, 2 hg. smör eller flöttyr, 1/2 tsk. malen ingelära, 1 liten tsk. finstött mejram, 1 kkp. sirap, (1 liten rödlök, 1 msk. smör).

Beredning: Blodet silas och vispas väl. Drickat ljummas och jätten upplöses i litet däraf, resten blandas under vispning med blodet. Mjålet och saltet slås i ett fat, blodet tillsättes under flitig rörning och den upplösta jätten nedröres, hvarefter degen arbetas väl. Den sättes på varmt ställe att jäsa till sin dubbla storlek, hvarefter det skirade smöret eller flöttyrren, kryddorna och sirapen tillsätts jämte mera mjöl, om så behöfves, och degen får åter jäsa upp. Om så önskas tillsättes äfven den skalade och finhackade rödlöken fräst i flöttyrren. Den arbetas sedan på bakbordet och delas i 15 delar, hvilka utbakas till runda kakor, som naggas väl, uttagas med rundt mått och ställas på

smorda plåtar att jäsa. (Af de uttagna mätten blir den 16:de kakan.) De gräddas i god ugnsvärme. När korna äro kalla hängas de på käppar i taket att torka eller resas de på kant i värmugnen.

Rabarbersoppa (f. 6 pers.). 1 1/2 lit. skuren, färsk eller 1/2 lit. konserverad rabarber, 2 1/2 lit. vatten, 1 kkp. krossocker, 2 msk. potatismjöl, 2 äggulor, 1 kkp. strösocker.

Beredning: Användes färsk rabarber, sköljes den och skäres i bitar. Vattnet kokas upp, rabarbern lägges jämte krossockeret, och soppan får koka, tills rabartern faller sönder. Soppan silas och sättes åter öfver eiden, afredes, då den kokar, med potatismjölet utördt i 2 msk. kallt vatten, hvarefter den får ett godt uppskok. Äggulorna och strösockret röras i soppskålen till skum, och soppan tillslås under stark vispning. Den serveras med skorpor eller rostadt bröd.

Nyttiga Julklappar för BARNEN

OBS! PRESENTKORT!

OBS! PRESENTKORT!

ANNONSER skola vara inlämnade till Expeditionen senast fredag för att kunna införas i följande veckas nummer.

LEDIGA PLATSER

På landet, ej långt från Stockholm, får enkel, anspråkslös, bättre flicka plats att tillsammans med husmodern sköta hushållet. Jungfru finnes ej. Fri resa och 10 kr. pr mån. Svar med ref. till Familjemedlem, i alarö p. r.

FÖR en bildad, skicklig hushållerska ej öfver 35 år, med godt lynne och ordningssinne, van vid landet, finnes plats på nyåret i ett hushåll på 10-12 personer. Den som genomgått Fackskolan har företräde. Svar med betyg, foto, samt löneanspråk, sändes före 15 dec. under adr. »300», Karl-skoga p. r.

BARNSKÖTERSKA, frisk, proper och pålitlig, något kunnig i sömndad, får strax plats å herregård i södra Halland. 4 flickor, den minsta 2 1/2 år. Lön 200 för år. Upplysn. med betygsafskrift och foto, sändes märkt »I. V.», Skottorp station.

LÄRARINNA önskas 15 jan. i treflig fam. utanför Stålm för 2 flickor, 3:de klass kurs. Norra Inack:Byrån, Malm-skillsnagd. 27, Stålm.

I stilla prästfamilj på landet i närheten af Göteborg önskas nu genast eller på nyåret en frisk allvarlig bildad helst musikalisk flicka, kunnig i sömndad, med glad och jämnt lynne och god hand med barn, att vara behjälplig med vård och uppfostran af fem barn 9-2 år samt att äfven eljest vara hushållerska samt goda rek. till »Barnkär», Iduns exp.

ALLTID VÄLKOMMEN

är en originallåda af

HYLIN'S "E·d·C"

(Svensk Eau de Cologne)

Omtyckt af alla på grund af sin varaktiga, fina och uppriskande

doft. Särdeles lämplig som

Julklapp